

85. Is er sprake van een kentering in de opzegbaarheid van duurovereenkomsten? Stand van zaken na de Leen Bakker-arresten

MR. M.H. GARDIEN EN MR. M.E.J. VAN BUNGE

Is een opzegging van een duurovereenkomst die op grond van de redelijkheid en billijkheid gepaard had moeten gaan met het aanbod tot betaling van een schadevergoeding, bij het ontbreken van dat aanbod ongeldig?

De opzegbaarheid van duurovereenkomsten is voor de commerciële rechtspraktijk een belangrijk onderwerp. Bovendien houdt dit onderwerp de rechtspraktijk al geruime tijd bezig. Met de 'Leen Bakker-arresten' heeft de Hoge Raad de laatste bladeren toegevoegd aan deze juridische boom. De Hoge Raad heeft eind 2024 in de 'Leen Bakker-arresten' geoordeeld dat als de eisen van redelijkheid en billijkheid meebrengen dat de opzegging van een duurovereenkomst gepaard had moeten gaan met het aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding, het ontbreken van dat aanbod de opzegging in de regel niet ongeldig maakt. Wat betekenen de arresten voor de praktijk? Wijkt de Hoge Raad af van de koers die hij sinds *De Ronde Venen/Stedin* en recentelijk *Goglio/SMQ* heeft gevaren? Blijft het schema van de hand van De Boer dat eerder in dit tijdschrift verscheen overeind?

1. Inleiding

In 2012¹ stelde De Boer in dit tijdschrift de vraag of naar aanleiding van het arrest *De Ronde Venen/Stedin*² de Hoge Raad 'om' was wat betreft de 'in beginsel opzegbaarheid' van duurovereenkomsten voor onbepaalde tijd. In 2017 schreef Sturm over de ontwikkeling in de jurisprudentie ten aanzien van de opzegging van duurovereenkomsten en de gevolgen daarvan voor de praktijk.³ In 2019⁴ verscheen van de hand van De Boer in dit tijdschrift een update over dit onderwerp met een bespreking van de sinds het arrest *De Ronde Venen/Stedin* verschenen rechtspraak op het gebied van de opzegging van duurovereenkomsten. Daarbij heeft

zij schematisch⁵ de stand van zaken weergegeven. In 2022⁶ verscheen een bijdrage van Poutsma en Gardien met een overzicht van de meest relevante lagere rechtspraak over de opzeggings(on)mogelijkheden van duurovereenkomsten voor bepaalde tijd na het arrest *Mondia/Calanda*.

Samengevat geldt dat een duurovereenkomst voor onbepaalde tijd waarin geen opzeggingsbepaling is overeengekomen, in beginsel opzegbaar is. Wel kan de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid ervoor zorgen dat er eisen worden gesteld aan de opzegging. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om het in acht nemen van een bepaalde opzegtermijn, de aanwezigheid van een zwaarwegende grond voor de opzegging of het aanbod tot het betalen van een (schade)vergoeding. Een duurovereenkomst die is gesloten voor bepaalde tijd is echter in beginsel niet opzegbaar, behoudens onvoorziene omstandigheden.

In dit artikel bespreken wij of met de Leen Bakker-arresten sprake is van een kentering in de opzeggingsmogelijkheden van duurovereenkomsten en geven wij een update van voornoemd schema.

2. Overeenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd?

Voordat wij nader ingaan op deze arresten zullen wij eerst kort de vraag behandelen wanneer sprake is van een duurovereenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd. Voor de vraag of sprake is van een duurovereenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd dient (uiteraard) te worden gekeken naar alle omstandigheden van het geval. Uit de rechtspraak volgt dat een overeenkomst kwalificeert als een overeenkomst voor bepaalde tijd als sprake is van een objectief en concreet te bepalen einddatum. Als deze einddatum verband houdt met de tijdsduur van een bepaald

1 N. de Boer, 'Duurovereenkomst voor onbepaalde tijd in beginsel opzegbaar: is de Hoge Raad om?' *ORP* 2012/2, p. 20-23.

2 HR 28 oktober 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ9854.

3 B.A. Sturm, 'Opzegging van duurovereenkomsten. Een ontwikkeling in de jurisprudentie en de gevolgen daarvan voor de rechtspraktijk', *ORP* 2017/130.

4 N. de Boer, 'De opzegbaarheid van duurovereenkomsten: de stand van zaken', *ORP* 2019/135, p. 13-22.

5 N. de Boer, 'De opzegbaarheid van duurovereenkomsten: de stand van zaken', *ORP* 2019/135, p. 20.

6 S.E. Poutsma & M.H. Gardien (eveneens auteur van deze bijdrage), 'Opzeggings(on)mogelijkheden van duurovereenkomsten voor bepaalde tijd', *ORP* 2022/163, p. 4-10.

werk of bepaald project, kwalificeert de overeenkomst in beginsel als een overeenkomst voor bepaalde tijd. Als een einddatum afhankelijk is van een omstandigheid, waarvan het moment van plaatsvinden nog niet bekend is, geldt dat de uitkomst niet voldoende objectief bepaalbaar is. In een dergelijk geval is sprake van een overeenkomst voor onbepaalde tijd.⁷

3. Leen Bakker-arresten: rechtbank en hof

Op 29 november 2024 heeft de Hoge Raad vier arresten gewezen in zaken van vier afzonderlijke franchisenemers van Leen Bakker.⁸ Waar ging het in deze arresten over? Leen Bakker zegt de franchiseovereenkomsten op 28 juli 2020 op (tegen in iedere afzonderlijke casus verschillende data vanwege verschillen in de desbetreffende franchiseovereenkomsten) omdat zij om bedrijfseconomische redenen stopt met de franchiseformule. Een dergelijke opzegging wordt aangemerkt als een opzegging op neutrale gronden door A-G Van Peurse, dus zonder dat daaraan een verwijt aan het adres van de opgezegde partijen ten grondslag ligt. In de franchiseovereenkomsten was een opzeggingsbevoegdheid voor franchisegever voorbehouden met een opzegtermijn van dertien maanden en met als grond dat van haar in redelijkheid niet kon worden gevergd de franchiseovereenkomst te laten voortduren. Zowel de kantonrechter als het hof⁹ oordelen dat de opzegging gerechtvaardigd was in verband met zwaarwegende bedrijfseconomische belangen. Het hof oordeelt overigens, anders dan de kantonrechter, daarbij wel dat de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst in de weg staan aan een opzegging *zonder* het aanbod tot betaling van een passende (schade)vergoeding en veroordeelt franchisegever daartoe met verwijzing naar de schadestaatprocedure.

4. De Hoge Raad

In cassatie klagen de franchisenemers over het oordeel van het hof dat Leen Bakker de franchiseovereenkomsten rechtsgeldig heeft opgezegd. Dat oordeel kan niet worden verenigd met het oordeel dat de opzegging zonder een

(passend) aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Het hof had moeten beslissen dat de opzegging *niet* het beoogde rechtsgevolg heeft gehad omdat Leen Bakker geen schadevergoeding heeft aangeboden, aldus de franchisenemers.

De Hoge Raad herhaalt eerst overwegingen uit zijn eerdere uitspraken in *Alcatel*¹⁰ en *Goglio/SMQ*¹¹ en verduidelijkt vervolgens:

‘Voor zover de klacht berust op het uitgangspunt dat een opzegging die op grond van de eisen van redelijkheid en billijkheid gepaard had moeten gaan met het aanbod tot betaling van (schade)vergoeding, niet tot het beoogde rechtsgevolg kan leiden als de opzeggende partij heeft nagelaten dat aanbod te doen, kan zij niet tot cassatie leiden. Dit uitgangspunt is namelijk onjuist. Indien de eisen van redelijkheid en billijkheid meebrengen dat een opzegging gepaard moet gaan met een aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding, maakt het ontbreken van zodanig aanbod de opzegging in de regel niet ongeldig. Wel zal de omstandigheid dat is opgezegd zonder daarbij een passende (schade)vergoeding aan te bieden, kunnen meewegen bij het vaststellen van de hoogte van de alsnog te betalen vergoeding. De omstandigheden van het geval kunnen meebrengen dat een opzegging waarbij niet tegelijkertijd een passende (schade)vergoeding wordt aangeboden, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. In een dergelijk geval is de opzegging niet geldig. Het hof heeft (...) geoordeeld dat is voldaan aan de contractuele opzeggingsgrond die inhoudt dat van Leen Bakker in redelijkheid niet kan worden gevergd dat zij de franchiseovereenkomst laat voortduren, en dat Leen Bakker de franchiseovereenkomst rechtsgeldig heeft opgezegd. Vervolgens heeft het hof (...) kennelijk bedoeld dat het beroep van Leen Bakker op de contractuele opzeggingsbevoegdheid niet naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, en de opzegging rechtsgeldig, maar dat in de gegeven omstandigheden de eisen van redelijkheid en billijkheid meebrengen dat de opzegging gepaard dient te gaan met betaling van een vergoeding, en dat de omvang daarvan in de schadestaatprocedure kan worden bepaald. Dit oordeel getuigt, in het licht van wat hiervoor (...) is overwogen, niet van een onjuiste rechtsopvatting en is evenmin onbegrijpelijk.’¹²

5. Gevolgen van het feit dat geen passend aanbod is gedaan

Kortom, als een duurovereenkomst is opgezegd, maar die opzegging had gepaard moeten gaan met het doen van een aanbod tot betaling van een passende (schade)vergoeding (op grond van art. 6:248 lid 1 BW, de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid), is de opzegging in de regel dus *geldig*. Wel kan in een concreet geval afhanke-

7 Nu in eerdere bijdragen over de opzegging van duurovereenkomsten in dit tijdschrift al uitvoerig is besproken wat het onderscheid is tussen een overeenkomst voor bepaalde of onbepaalde tijd verwijzen wij voor een uitgebreider antwoord op de vraag of en wanneer sprake is van een duurovereenkomst voor bepaalde of voor onbepaalde tijd verder naar deze bijdragen. In het bijzonder wordt verwezen naar de tweede paragraaf van S.E. Poutsma & M.H. Gardien, ‘Opzeggings(on)mogelijkheden van duurovereenkomsten voor bepaalde tijd’, *ORP* 2022/163 (p. 5-6).

8 HR 29 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1709; HR 29 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1761; HR 29 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1762 en HR 29 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1763. De Hoge Raad behandelt deze vier zaken als samenhangende zaken zodat auteurs in het vervolg naar de ‘eerste’ van de genoemde Leen Bakker arresten zullen verwijzen.

9 Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch 28 februari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:658; Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch 28 februari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:659; Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch 28 februari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:660; Gerechtshof ‘s-Hertogenbosch 28 februari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:661.

10 HR 10 juni 2016, ECLI:NL:HR:2016:1134, *NJ* 2016/450.

11 HR 2 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:141, *NJ* 2018/98.

12 HR 29 november 2024, ECLI:NL:HR:2024:1709, r.o. 3.3-3.4.

lijk van de omstandigheden van het geval de opzegging (op grond van art. 6:248 lid 2 BW de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid) naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar en daarmee *ongeldig* zijn. De Hoge Raad sluit zich aan bij Van Peursem die in zijn conclusie extra duiding geeft:

‘de geldigheid van de opzegging moet hier los worden gezien van de vraag of een (schade)vergoeding verschuldigd is. De geldigheid van de opzegging is hier niet afhankelijk van het aanbod tot schadevergoeding. Het is niet juist dat het achterwege laten van een redelijk aanbod tot schadevergoeding maakt dat de opzegging als zodanig ongeldig is; de opzegging is hier rechtsgeldig gelet op de ingeroepen en naar ’s hofs oordeel “waargemaakte” opzeggingsgrond, ook al is deze niet gepaard gegaan met een aanbod tot schadevergoeding. In de woorden van Vriend: de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid grijpt niet verder in dan noodzakelijk om een naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid geconstateerde onaanvaardbaarheid op te heffen. Een ander oordeel leidt tot ongewenste rechtsonzekerheid. Het is voor (commerciële) partijen van belang om zekerheid te hebben dat een overeenkomst is beëindigd, zodat zij bijvoorbeeld nieuwe overeenkomsten kunnen aangaan. Het manco lost zich vervolgens op in schadevergoeding. (...) het kan zo zijn dat de leden 1 en 2 van art. 6:248 BW tegelijkertijd een rol spelen: de opzegging kan naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onaanvaardbaar (beroep op art. 6:248 lid 2 BW slaagt niet), terwijl tegelijkertijd de eisen van redelijkheid en billijkheid meebrengen dat de opzegging gepaard moet gaan met het aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding (ingevolge art. 6:248 lid 1 BW). Dat is onmiskenbaar hetgeen het hof hier heeft beslist – daargelaten de gekozen bewoordingen, die duidelijker hadden gekund.’¹³

Nu de Hoge Raad niet specifiek rept over een opzegging in lijn met de *opzeggingsbepaling* in de franchiseovereenkomsten, zou overigens kunnen worden betoogd dat deze regel ook geldt voor duurovereenkomsten *zonder* wettelijke of contractuele opzegregeling. Met Ruygvoorn menen wij inderdaad dat dit verdedigbaar is.¹⁴

Wij menen dan ook dat betoogd kan worden dat deze regel geldt voor zowel duurovereenkomsten voor onbepaalde als voor bepaalde tijd

Bovendien spreekt de Hoge Raad niet over een onderscheid tussen duurovereenkomsten voor bepaalde en onbepaalde tijd. Wij menen dan ook dat betoogd kan worden dat deze

regel geldt voor zowel duurovereenkomsten voor onbepaalde als voor bepaalde tijd.

De vraag blijft echter in welke gevallen de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid meebrengt dat een passend aanbod tot het betalen van (schade)vergoeding moet worden gedaan, maar het niet tegelijkertijd aanbieden van een dergelijke (schade)vergoeding naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid niet onaanvaardbaar is. De rechtspraak zou gebaat zijn bij handvatten vanuit de Hoge Raad, maar deze blijven helaas achterwege.

Ruygvoorn¹⁵ stelt zich voor dat in het geval waarin de partij ten opzichte van wie wordt opgezegd onderliggende verplichtingen is aangegaan jegens derde partijen die niet (gemakkelijk) meer ongedaan kunnen worden gemaakt, in aanzienlijk mindere mate gebaat is bij een aangeboden schadevergoeding dan bij een voortzetting van de opgezegde duurovereenkomst voor een zekere periode. Ruygvoorn merkt op dat de rechter in een dergelijk geval de vrijheid heeft (moet kunnen hebben) om de opzegging niet tot beëindiging van de overeenkomst te laten leiden.

De opgezegde partij in kwestie was maar liefst 23 maanden eerder van de opzegging op de hoogte dan was vereist op grond van de overeenkomst

Hiermee kunnen wij ons verenigen. Andersom kunnen wij ons het volgende voorstellen: een opgezegde partij heeft (met medeweten van de opzeggende partij) allerlei investeringen gedaan, ervan uitgaande dat de overeenkomst nog langer zou voortduren. Die investeringen heeft de opgezegde partij uiteindelijk niet kunnen terugverdienen als gevolg van een onverwachtse opzegging. Onder omstandigheden zou de opgezegde partij meer gebaat kunnen zijn bij een schadevergoeding die deze investeringen dekt, dan bij een niet geldige opzegging. Indien de kosten worden gedekt door schadevergoeding zou dan de opzegging *an sich* niet naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn, mits de verdere consequenties van de opzegging beperkt blijven. In een dergelijk geval is sprake van een ‘geldige’ opzegging met slechts een gehoudenheid tot betaling van een passende (schade)vergoeding.

6. Lengte opzegtermijn als ontsnapping?

Een andere voor de rechtspraak interessante rechtsvraag is door Leen Bakker in cassatie aan de orde gesteld. De franchisenemers waren 23 maanden eerder van de opzegging op de hoogte dan zij met toepassing van de overeengekomen opzegtermijn (van dertien maanden) zouden zijn geweest – dus in totaal is er een opzegtermijn gehanteerd van 36 maanden. Leen Bakker klaagt er in cassatie over dat deze langere opzegtermijn volgens het hof niet geldt

13 Concl. G.R.B. Van Peursem, 31 mei 2024, ECLI:NL:PHR:2024:588, r.o. 5.19.

14 M.R. Ruygvoorn ‘Opzegging van duurovereenkomsten; de Hoge Raad houdt alle opties open!’, Bb 2025/2 p. 7.

15 Zie noot 14.

als compensatie voor de franchisenemers en maakt dat de opzegging van de franchiseovereenkomst zonder een aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding niet naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Bij de beoordeling aan de eisen van redelijkheid en billijkheid zou van belang zijn dat zij een langere opzegtermijn heeft gehanteerd, aldus Leen Bakker. Maar ook deze klacht faalt:

‘Met zijn oordeel in (...) heeft het hof bedoeld dat de eisen van redelijkheid en billijkheid in dit geval meebrengen dat Leen Bakker bij de opzegging van de franchiseovereenkomst een vergoeding verschuldigd is (...). Het oordeel van het hof dat de omstandigheid dat [de B.V.] eerder dan contractueel overeengekomen op de hoogte was van de opzegging niet afdoet aan de aanspraak van [de B.V.] op een zekere (schade)vergoeding, getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk. Ook als de opzeggende partij een langere dan de contractuele opzegtermijn heeft gehanteerd, kan immers aanspraak op een (schade)vergoeding bestaan. In hoeverre de omvang van deze aanspraak wordt beïnvloed doordat de opzeggende partij een langere dan de contractuele opzegtermijn heeft gehanteerd en daardoor aan de wederpartij langer de mogelijkheid heeft geboden om de bedrijfsvoering aan te passen aan de situatie na opzegging, hangt af van de omstandigheden van het geval. Dit kan in het onderhavige geval in de schadestaatprocedure worden beoordeeld.’

Een partij kan een aanspraak op schadevergoeding *an sich* op grond van art. 6:248 lid 1 BW bij de opzegging dus niet voorkomen door een ruimere opzegtermijn in acht te nemen dan contractueel was overeengekomen. Wel kan bij

de hoogte van de schadevergoeding meespelen dat de partij in kwestie meer tijd heeft gehad om zijn bedrijfsvoering aan te passen.

Een partij kan een aanspraak op schadevergoeding *an sich* op grond van art. 6:248 lid 1 BW bij de opzegging dus niet voorkomen door een ruimere opzegtermijn in acht te nemen dan contractueel was overeengekomen

Ook hiervoor geldt echter dat dit een weinig verrassend oordeel is – duidelijk was al dat de lengte van de opzegtermijn slechts één van de omstandigheden is die bij de redelijkheid en billijkheidstoets (of ook schadevergoeding moet worden betaald) een rol speelt. Zo verduidelijkt Van Peursem in zijn conclusie ook dat sinds het oudere *Mattel/Borka* arrest¹⁶ bekend is dat, ondanks de redelijke duur van een opzegtermijn, de eisen van redelijkheid en billijkheid kunnen meebrengen dat niettemin termen bestaan voor (additionele) schadevergoeding. Het hanteren van een langere opzegtermijn dan contractueel vereist heeft blijkens de Leen Bakker-arresten dan ook beperkt nut.

7. De stand van zaken

Uit het voorgaande kan het volgende, licht aangepaste en met een voetnoot aangevulde, schema worden afgeleid (zie Figuur 1):

¹⁶ HR 21 juni 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZC0291.

Duurovereenkomst	voor bepaalde tijd	voor onbepaalde tijd
met (wettelijke of contractuele) opzeggingsregeling	Indien de wet en hetgeen tussen partijen is overeengekomen daarvoor ruimte laten, kunnen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval op grond van art. 6:248 lid 1 BW meebrengen dat aan de opzegging nadere eisen worden gesteld. ¹⁷ Een beroep op een uit de wet of een overeenkomst voortvloeiende bevoegdheid om de overeenkomst op te zeggen kan op grond van art. 6:248 lid 2 BW onder omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zijn.	
zonder (wettelijke of contractuele opzeggingsregeling)	In beginsel geen tussentijdse opzegging mogelijk, behoudens onvoorziene omstandigheden (<i>Mondia/Calanda</i>) Twee standpunten verdedigbaar: 1) 'leer-Van Peurseem': Doortrekking van de rechtsregel die geldt voor duurovereenkomsten voor onbepaalde tijd zonder opzeggingsregeling leidt tot te veel rechts-onzekerheid. 2) 'leer-Drion': Ook hier dient de mogelijkheid te bestaan tot maatwerk. Een 'in beginsel opzegbaarheid' is als uitgangspunt hier een stap te ver. De duur van de overeenkomst zou een factor van zelfstandige betekenis moeten zijn voor de vraag of die in een voorliggend geval in beginsel opzegbaar zal zijn – of niet. Het betreft hier evenwel slechts factoren die een rol kunnen spelen en derhalve niet reeds op zichzelf en steeds doorslaggevend zullen (behoeven te) zijn. Alle overige omstandigheden van het geval, waaronder de toepasselijke regelgeving en de aard en inhoud van de overeenkomst zullen evenzeer moeten worden meegewogen. En in het kader van de aanvullende en de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid moet in voorkomende gevallen worden meegenomen of nadere eisen aan de opzegging moeten worden gesteld, in termen van de aanwezigheid van zwaarwegende gronden, de inachtneming van redelijke opzegtermijnen of het moeten aanbieden van een (schade)vergoeding. ¹⁸	De overeenkomst is in beginsel opzegbaar. Op grond van art. 6:248 lid 1 BW kunnen de eisen van redelijkheid en billijkheid in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval meebrengen dat opzegging slechts mogelijk is indien daarvoor een voldoende zwaarwegende grond bestaat. Die eisen kunnen voorts in verband met de aard en inhoud van de overeenkomst en de omstandigheden van het geval meebrengen dat een bepaalde opzegtermijn in acht moet worden genomen of dat de opzegging gepaard moet gaan met het aanbod tot betaling van een (schade)vergoeding. ¹⁹ Dit neemt niet weg dat het mogelijk is dat een voor onbepaalde tijd gesloten duurovereenkomst naar de bedoeling van partijen niet-opzegbaar is. De wederpartij van degene die zich op de niet-opzegbaarheid beroept, kan daartegen, onder omstandigheden een beroep doen op art. 6:248 lid 2 en art. 6:258 BW. ²⁰

Figuur 1²¹

Op basis van de Leen Bakker-arresten menen wij dat de vraag kan worden gesteld of het onderscheid tussen bepaalde en onbepaalde tijd überhaupt nog relevant is. Zoals reeds hierboven aangegeven, menen wij met Ruygvoorn dat de in dit arrest beschreven regel ook kan gelden voor duurovereenkomsten zonder contractuele opzeggingsregeling.

Nu de Leen Bakker-arresten in onze optiek echter slechts een aanvulling behelzen op de bestaande opzeggingsleer, menen wij dat geen sprake is van een volledige kentering in de leer van de opzegbaarheid van duurovereenkomsten

Daarbij komt dat de Hoge Raad in deze arresten geen onderscheid heeft gemaakt tussen overeenkomsten voor bepaalde tijd en voor onbepaalde tijd, zodat ook betoogd kan worden dat deze regel geldt voor beide typen overeenkomsten en hiermee eventueel zelfs de vraag gesteld kan worden of het schema nog überhaupt nog nodig is. Immers, als er geen sprake meer is van deze verschillen in de leer, zou het bovenstaande schema overbodig zijn. Nu de Leen Bakker-arresten in onze optiek echter slechts een aanvulling behelzen op de bestaande opzeggingsleer, menen wij dat geen sprake is van een volledige kentering in de leer van

17 Waarbij het zij opgemerkt dat het niet doen van een passend aanbod tot betaling van (schade)vergoeding niet met zich brengt dat de opzegging direct niet geldig is, maar waarbij dit wel mogelijk is als op grond van de specifieke omstandigheden van het geval de opzegging op grond van art. 6:248 lid 2 BW naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.

18 Zie noot 17.

19 Zie noot 17.

20 Zie noot 17.

21 Zie noot 5.

de opzegbaarheid van duurovereenkomsten. Het schema, zij het met een aanpassing en voetnoot, is nog altijd van kracht.

8. Conclusies en aanbevelingen

Kortom, de Leen Bakker-arresten hebben niet tot grote veranderingen geleid in de leer over de opzegbaarheid van duurovereenkomsten. De Hoge Raad heeft verduidelijkt dat de aanvullende werking van de redelijkheid en billijkheid met zich brengt dat bij de opzegging een passend aanbod tot betaling van (schade)vergoeding gedaan had moeten worden, niet als regel met zich brengt dat de opzegging niet geldig is op grond van de beperkende werking van de eisen van redelijkheid en billijkheid als een dergelijk aanbod niet is gedaan. Wel is het mogelijk dat op grond van de specifieke omstandigheden van het geval de opzegging in een dergelijk geval op grond van art. 6:248 lid 2 BW naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is, en daarmee niet geldig is. Het blijft echter de vraag in welke gevallen hier sprake van zou kunnen zijn nu de Hoge Raad hierover zwijgt. Het is interessant om te zien hoe de praktijk hiermee aan de slag gaat.

Ook heeft de Hoge Raad in de Leen Bakker-arresten geoordeeld dat het in acht nemen van een ruimere opzegtermijn dan contractueel is overeengekomen, niet met zich brengt dat de opzeggende partij niet aansprakelijk is, indien een aanspraak op (schade)vergoeding bestaat. Wel kan bij de hoogte van de (schade)vergoeding meespelen dat de partij in kwestie meer tijd heeft gehad om zijn bedrijfsvoering aan te passen.

Nu de leer over de opzegbaarheid van duurovereenkomsten met de Leen Bakker-arresten slechts is aangevuld zijn de eerdere tips voor de praktijk onverminderd relevant, waarbij de grootste en eveneens meest voor de hand liggende tip is dat partijen er goed aan doen om een duidelijke opzeggingsbepaling op te nemen, waarbij wij ons aansluiten bij De Boer en het nog altijd van belang is dat deze bepaling in ieder geval dient te benoemen:

- ‘1. Of de overeenkomst opzegbaar is;
2. Op welk moment kan worden opgezegd;
3. Of een zwaarwegende grond voor opzegging nodig is, en zo ja welke omstandigheden kunnen kwalificeren als zwaarwegende grond;
4. Wat een redelijke opzegtermijn is; en
5. Onder welke omstandigheden een (schade)vergoeding moet worden betaald en hoe deze vergoeding moet worden berekend.’²²

Wij voegen hieraan toe dat op grond van de redelijkheid en billijkheid bij gebrek aan het doen van een aanbod tot betaling van een passende (schade)vergoeding ook een opzegging onder omstandigheden ongeldig kan zijn (immers naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar). Voor partijen is oplettendheid bij de vorderingen inzake de opzegging daarom geboden. Een opgezegde partij die zich niet wenst neer te leggen bij een opzegging, zal er goed aan doen om eerst nauwgezet de gevolgen van ‘beide mogelijke sporen’ te onderzoeken en voor beide spreekwoordelijke ankers te gaan liggen door middel van een primaire en subsidiaire vordering, afhankelijk van wat de opgezegde partij het beste uitkomt in de omstandigheden van het geval.

Dit artikel is afgesloten op 14 april 2025.

Over de auteurs

Mr. M.H. (Matthijs) Gardien

Advocaat te Rotterdam bij Ploum | Rotterdam law firm en gespecialiseerd in het opstellen van en procederen over commerciële contracten.

Mr. M.E.J. (Merel) van Bunge

Advocaat te Rotterdam bij Ploum | Rotterdam law firm en gespecialiseerd in het opstellen van en procederen over commerciële contracten.

²² N. de Boer, ‘De opzegbaarheid van duurovereenkomsten: de stand van zaken’, *ORP* 2019/135, p. 21.